

JOHAN MARTIN JAKOB AF TENGSTROM.

Likasom Sverige och Norge har äfven Finland under det förgångna året sett en af sina främsta fjärilforskare bäddas i jordens kalla sköte.

Veteranen bland Finlands lepidopterologer, provinsialläkaren i Lojo JOHAN MARTIN AF TENGSTROM utandades sin sista suck julnatten 1890 vid nyss fyllda 69 års ålder.

Vi fullgöra endast en gärd af aktning och tacksamhet mot den afidne, då vi på uppmaning af tidskriftens redaktion gå att här i korta drag teckna denne för hvarje vän af den fosterländska naturforskningen kärvordne mans lif och verksamhet.

JOHAN MARTIN JAKOB AF TENGSTROM föddes i Åbo den 10 november 1821 såsom äldste sonen till dåvarande musei inspektor, sedermera professorn i zoologi och botanik JOHAN MAGNUS AF TENGSTROM, hvilken var son till den i Finlands häfder välkände biskop JAKOB TENGSTROM och hans maka ANNA KRISTINA CALOANDER. Hans moder HEDVIG GUSTAVA PRYTZ skall i rakt nedstigande led hafva härstammat från vår store reformator MARTIN LUTHER genom hans yngsta dotter MARGARETHE, gift med preussiska landtrådet VON KUHNHEIM. Dennes dotterdotters dotter MARGARETHA BUGENHAGEN blef gift med JOCHIM WITTFOT, en handlande i Lübeck, hvilken flyttade öfver till Åbo och dog därstädes 1677. Från honom härstammade i fjärde led på modernet apotekaren i Åbo LARS HENRIK VON MELL, som var morfader till den nu afidne TENGSTROMS moder. Det var säkert tanken på dessa höga anor, som föranledde föräldrarna att åt sin äldste son, som föddes just på MARTIN LUTHERS dag, gifva hans store stamfaders dopnamn.

TENGSTROMS födelseår 1821 är eljest bemärkelsevärdt i den finska naturforskningens historia. Tio dagar förr än han såg dagens ljus, den 1 november, stiftades »Sällskapet Pro Fauna et Flora fennica», hvilket haft så stort inflytande på undersökningen af fosterlandets natur, och icke många veckor senare föddes en bland Finlands främsta naturforskare WILLIAM NYLANDER.

Att JOHAN MARTIN redan från yngre år af sin fader blifvit intresserad för naturens studium är själfallet, och troligen kan man ock härleda hans sedermera så starka förkärlek för fjärlarne redan från spädate gossåren, då han ännu vistades i Åbo. Han hade nämligen därstädes en nära släkting, den sedermera för sina stora patriotiska donationer kände packhusinspektoren LARS CALOANDER, hvilken hade en synnerligt praktfull fjärlsamling, och man kan väl antaga, att denna icke kunde fela att göra intryck

på den liflige gossens sinne vid hans besök hos »morbror LASSE», som han sedermera älskade kalla honom.

Men efter Åbo brand flyttade föräldrarna år 1827 till Helsingfors, där gossen i hemmet åtnjöt privatundervisning af en informator ända tills han inskrefs såsom student vid universitetet den 28 mars 1839.

En lycklig omständighet gjorde, att han genast under sina första studentår blef i tillfälle att göra en i högsta grad lärorik forskningsresa. På våren 1840 infann sig hos hans fader den kände botanisten RUPRECHT från Petersburg och begärde anvisning på någon student, som idkat botaniska studier och vore villig att blifva honom följaktig och tjäna såsom tolk på en botanisk resa genom den finska och åländska skärgården. Då föreläsningarna vid universitetet redan voro slutade, och den akademiska ungdomen skingrad, så att någon lämpligare icke i hast kunde fås, föreslog professor TENGSTRÖM sin son JANNE till följeslagare, och kort därefter seglade de åstad. Från denna resa återvände TENGSTRÖM med en god skörd af botaniska insikter och samlingar samt många oförgätliga minnen. Likasom af en slump fördes de resande tillsammans med flere ifriga naturforskare, om hvilkas tillvaro hvarken den ene eller den andre förut haft någon aning.

Efter återkomsten hängaf sig TENGSTRÖM med stor ifver åt sina naturhistoriska studier, hvilka han började under ledning af dåvarande professorn i ekonomi och naturhistoria CARL REINHOLD SAHLBERG, hvilken hade ovanlig förmåga att intressera sina kollegianter för sitt älsklingsämne entomologien. Snart fick han ock en synnerligen begåfvad, skarpsynt och ifrig studiekamrat, med hvilken han slöt ett intimt kamratskap, nämligen den redan nämde WILLIAM NYLANDER, hvilken liksom TENGSTRÖM då med lifligaste intresse hängaf sig åt studiet af sitt fäderneslands in-sektfauna.

Under somrarne genomströfvade de hvar på sitt håll, oftast med understöd af sällskapet pro Fauna et Flora fennica, skilda delar af Finland och återvände om hösten rikt lastade med iakttagelser och samlingar, samt började sedan med hängifvenhet att vetenskapligt bearbeta sitt material. TENGSTRÖM reste sålunda genom Åland, Tavastland, Karelen och Österbotten, delvis i säll-

skap med sin nära anförvant, den sedermera så ryktbar vordne språkforskaren och fosterlandsvännen MATHIAS ALEXANDER CASTRÉN.

Redan år 1843 valdes TENGSTROM af sällskapet pro F. et Fl. fennica till intendent för *Lepidoptera* och 2 år senare utnämndes han till amanuens vid zoologiska museum, hvarefter han kunde mera helt egna sig åt de finska fjärilarne, och år 1847 utgaf han sitt förstlingsarbete: *Bidrag till Finlands fjärilfauna*. Detta verk, som utgör en ganska förtjänstfull öfversikt af vårt lands småfjärilar, med beskrifning på mer än 40 nya arter, hvaraf dock några äro upptäckta och beskrifna af W. NYLANDER, ingår i första häftet af Notiser ur pro F. et Fl. fennica förhandlingar, samma häfte, i hvilket äfven NYLANDER offentliggör sina förnämsta arbeten på entomologiens fält.

Kort därpå måste TENGSTROM för en tid lemna all sysselsättning med sina kärvordna fjärilar. För att skaffa sig lefvebröd började han, likasom äfven hans vän W. NYLANDER, att studera medicin.

Vi hafva nu kommit till de i Finlands kulturhistoria så märkelsevärda åren 1845—1849, de stora forskningsresornas period, då mer än en af landets mera begåfvade söner på en längre tid lemnade fosterjorden för att i främmande länder söka de vises sten. Först utgick M. A. CASTRÉN att i Sibiriens vida ödemarker uppsöka finska folkets vagga. G. A. WALLIN företog sina djärfva och på äfventyr rika forskningsresor i Orientens öknar, och R. F. SAHLBERG trängde in i det inre af Brasiliens urskogar för entomologiska forskningar och insamlingar, sedan han 10 år tidigare under 8 dagars ströftåg vid Rio Janeiro i förbifarten på sin resa till Sitka och Sibirien fått en föreställning om detta lands rika och praktfulla insektvärld.

Äfven hos den unge TENGSTROM väcktes reslusten, och ett gynnsamt tillfälle att tillfredsställa densamma erbjöd sig snart.

I tidningarne ingick en annons af en sjökaptan BÖCKERMAN från Jakobstad, att han hade för afsigt att med ett kofferdifartyg företaga en världsomsegling och erbjöd åt någon ung medicinare, att kostnadsfritt följa med, mot vilkor att under färden handhafva läkarevården på fartyget. TENGSTROM, som året förut blifvit

kirurgie kandidat, sökte och erhöi tjänsten och begaf sig år 1848 åstad, utrustad med ett resestipendium från universitetet.

Kosan ställdes först öfver Sverige, Danmark, Hamburg och Berlin till Nordamerika, hvarest ett kortare uppehåll skedde, och sedan till Java, där den tropiska vegetationen i all sin storslagenhet utbredde sig för den unge naturforskarens häpnande blickar. Vistelsen här varade ej länge, men i alla fall fick TENGSTROM tillfälle att inhösta en rätt vacker samling af fjärilar, och däribland äfven flera för vetenskapen nya former. Efter 16 månaders bortovaro återkom TENGSTROM till hemlandet med oförgätliga minnen och noga förda dagboksanteckningar öfver hvad han sett och upplefvat under resan.

Bland de för framtiden mest fruktbara episoder under denna färd var dock besöket hos dåtidens främste lepidopterolog, professor ZELLER i Glogau, med hvilken TENGSTROM redan ett par år förut trädte i vetenskaplig brevväxling. Han plägade säga, att han under några få exkursioner tillsammans med denne mästarer inhemtat mera för sin framtida utveckling än eljest under flera år. Han kunde blifva riktigt i extas då han beskref ZELLERS sätt att gå tillväga under sina microlepidopterologiska exkursioner. Man kan ock säga, att vi till stor del hafva att tacka den lifliga brevväxling, som sedermera uppstod mellan dem, för resultatet af TENGSTROMS lepidopterologiska verksamhet. Lycklig den yngling, som har en så trofast, hjälpsam och tillmötesgående vän till sitt vetenskapliga stöd! Redan i januari 1847 skref han till TENGSTROM: »Es freut mich dass in fernem Norden zwei* Entomologen auftreten, von denen sich etwas wesentliches für die Förderung der Lepidopterologie erwarten lässt. Darum will ich nach Kräften thun, was Sie in Ihren Leistungen fördern kann, und es wird mich freuen, wenn ich recht oft von Ihnen in Anspruch genommen werde, da ich darin die sicherste Bürgschaft für die Fortschritt zu den bezeichneten Zeile zu erkennen glaube.» TENGSTROM var ej heller trög att begagna sig af denna så vänligt erbjudna hjälp.

Men efter återkomsten till hemmet hade TENGSTROMS ställning betydligt förändrats. Vi förbigå här de bedröfliga omstän-

* Den andre, som här åsyftades, var utan tvifvel W. NYLANDER.

digheter, som tvungo hans fader att redan vid 53 års ålder taga afsked från sin profession samt de bittra strider, som sedan fördes angående återbesättandet af hans tjänst, likasom några år förut om adjunkten i zoologi och botanik, af hvilka TENGSTROM genom sin nära ställning till NYLANDRARNE icke kunde undgå att blifva djupt berörd. Alltnog, han längtade efter att blifva karl för sig själf och att äta sitt eget bröd, samt började, sedan han först hållit ett, om ett öppet öga för naturen och mer än vanlig inblick uti växtgeografien vittnande offentligt föredrag om naturen på Java*, att forcera sina medicinska studier. Efter att hafva aflagt kirurgie magisterexamen 1851 utnämndes han, sedan han en kortare tid tjänstgjort såsom läkare i Lovisa och Nystad, till tjänstförrättande provinsialläkare i Kexholm den 5 juli samma år, och flyttade dit för en lång tid.

Då WILLIAM NYLANDER år 1849 begaf sig på sin långa studieresa till Frankrike, skall han hafva yttrat till den nyss utnämnda professorn i zoologi och botanik ALEXANDER VON NORDMAN: »Sie werden sehen, dass wenn TENGSTROM einmal die praktische Bahn eines Artzes anfängt, so wird er die Naturgeschichte in die Rumpelkammer werfen», och TENGSTROM själf hade under sitt besök hos ZELLER yttrat för honom ungefär samma farhågor beträffande NYLANDER. Till stor lycka för den finska naturforskningen visade det sig snart, att båda dessa pessimistiska spådomar kommo på skam. NYLANDER lemnade visserligen snart insekterna, till stor sorg och saknad för hans entomologiska vänner och beundrare, hvilka redan i hans första publikationer sågo gryende anlag till en vetenskaplig förmåga, som med tiden kunde göra honom till en entomolog af främsta rang; men han slog sig i stället med så mycket större ifver och framgång på botanikens studium. Man kan därför nu säga, att den som känner honom endast såsom entomolog, huru stort inflytande han än haft på insektskunskapen i flera länder, han känner endast en ringa del af hans oförgätliga förtjänster såsom naturforskare.

* Offentliggjordt i »Litterära Soirées i Helsingfors under hösten 1849», p. 27 o. f.

Hvad åter TENGSTROM beträffar, så såg det en tid verkligen mörkt ut med hans verksamhet såsom entomolog, hvilket äfven bragte hans vän och gynnare ZELLER i stort missmod och bekymmer. Då denne ända sedan han personligen träffade honom i Glogau på årtal icke erhållit några underrättelser från sin så varmt omhuldade discipel i nordn, började han frukta för det värsta. »Wird der arme Freund doch nicht einen Rückfall zu erleiden gehabt haben, der ihn an entomologischer Beschäftigung hindert. Ich zerbrach mir über die Ursache vielfach den Kopf» o. s. v. skref han hösten 1850 till NYLANDER, ängslig öfver att icke få svar på sina bref.

Den, som dock gjorde allt sitt till, för att hindra TENGSTROM att under sin vistelse i Kexholm försjunka i vetenskaplig verksamhet, var NORDMAN. Redan från yngre åren hade han varit lifligt intresserad af entomologien, och under sitt mångskiftande lif samt sina talrika resor i södra Ryssland och Caucasiens bergstrakter hade han med förkärlek egnat uppmärksamhet åt fjärlarne, särskildt macrolepidoptera, och af dem sammanbragt en rätt ansenlig samling. Han hade ock under sin mångåriga vistelse i utlandet gjort bekantskap med flera framstående forskare på detta område.

Återkommen till hemlandet hängaf han sig ifrigt åt planen, ett åstadkomma en faunistisk förteckning öfver alla Finlands fjärlar, samt insåg klart, att TENGSTROM var den rätte mannen att hjälpa honom häruti; och från år 1852 började han ordentligt bestorma honom med bref härom. Han föreslog, att de gemensamt skulle utarbete detta opus, hvarvid arbetet skulle så fördelas, att han själf skulle öfvertaga macrolepidoptera, TENGSTROM microlepidoptera, hvarefter de efter ömsesidig granskning skulle under gemensamt namn utgifva arbetet i sin helhet. Han sände honom litteratur, berättade flitigt om hvad han inhemtad från utlandet i lepidopterologiskt hänseende, som han ansåg kunna intressera TENGSTROM, sände tätt och ofta notiser om fynd, som han själf och hans son ARTUR eller andra gjort i eget land, och försökte på allt sätt väcka och underhålla intresset.

Det dröjde icke heller länge innan TENGSTROM med ny hänförelse upptog sina ungdomsstudier. Måhända bidrog äfven härtill i någon mån den förbättring i TENGSTROMS ekonomiska ställ-

ning, som inträffade några år efter hans förflyttning till Kexholm. År 1855 gifte han sig med KAROLINA WILHELMINA DORRENDORFF, dotter till apotekar DORRENDORFF från S:t Petersburg, hvilken hade ett landtgoods ej långt från Kexholm. Denna älskliga och djupt religiösa kvinna, som ville lefva helt och hållet för att göra andra lyckliga, och som spridde tröst och glädje bland alla, med hvilka hon kom i beröring, medförde äfven till boet en icke ringa förmögenhet. TENGSTROM kunde därför nu offra äfven något för sin vetenskap och började företaga exkursionsresor i omnejderna samt långt utom landets östra gräns.

Denna tid var en resa i dessa trakter ofta förenad med faror och svårigheter till följd af befolkningens okunnighet, misstänksamhet och vidskeplighet. Sålunda fick TENGSTROM en gång, misstänkt för att förorsaka boskapspest, då han ertappades nattetid smetande honung på trädstammarna, bekväma sig till att midt under natten smyga sig bort och fly från trakten, för att rädda sitt lif, då han händelsevis hade fått kännedom om, att en sammansvärjning mellan en del af byns befolkning ingåtts i afsigt att följande morgon omringa hans bostad för att gripa och dräpa honom.

Uti Onega Karelens vidsträckta skogar, myrar och yppiga lundar, där vegetationen på milslånga sträckor fått stå oberörd af odlarens ingrepp, fann TENGSTROM en oväntadt rik och intressant fjärilfauna. Här mötas nordens och söderns, österns och västerns former, så att man från samma exkursion kunde medföra arter, som man varit van att se endast från Lappmarkerna och sådana, som förut inom Skandinavien blifvit funna endast i dess sydligaste provinser. Dessa exkursionsresor blefvo därför lika mycket fruktbarande för vetenskapen, som för TENGSTROMS samling, hvilken genom en liflig bytesförbindelse med utländska lepidopterologer helt hastigt väsentligen förkofrades. Då TENGSTROM dessutom hade lyckan, att uti dåvarande apotekaren, sedermera forstmästaren och statsrådet ALEXANDER GÜNTHER i Petro-savodsk, vinna en synnerligen ifrig och energisk medhjälpare, blef ryska Karelen snart nog en bland de i lepidopterologiskt hänseende bäst kända delar af norra Europa.

Men en fjärilforskare kan ej vinna stora resultat genom att endast infånga fjärilarne under deras fullbildade tillstånd, han

måste äfven studera dem under deras utveckling och förvandlingar. Vikten häraf hade TENGSTROM redan tidigt insett och under sin vistelse i Kexholm började han i stor skala insamla och uppföda fjärillarver. Om höstarna gjorde han ofta, då han hade ledighet för sin praktik, dels med båt till Wuoksens frodiga holmar, dels med häst till aflägsnare delar af södra Karelen, särskilda larvexkursioner, hvarvid han vanligen åtföljdes af en dräng, som han särskildt inöfvat till sitt biträde; och från de närmast staden belägna egendomliga flygsandskullarna med sin magra vegetation af *Thymus serpyllum*, *Empetrum nigrum* o. d. framletade han ständigt nya larver, som sedan lemnade honom mången förut okänd och oväntad fjärl.

I hans hem såg man honom ock ständigt omgifven af larvburar eller i krukor planterade växter, på hvilka hans skyddslingar i all frihet gingo på bete tills de voro färdiga att krypa i jorden eller förpuppa sig, då de inflyttades i kläckningsburen, därifrån de i sinom tid kröpo fram i fullfärdig fjärlgestalt, fröjdande sin omtänksamme vårdare.

Under dessa kära sysselsättningar drabbades TENGSTROM af en smärtsam förlust. Efter 8 års lyckligt äktenskap lemnade hans kära hustru KAROLINA detta jordiska och sin djupt sörjande make, sedan hon skänkt honom 4 döttrar, hvilka sålunda blefvo moderlösa i späda ålder. *Papilio Lina!* så lödo de korta, af en lepidopterolog så lätt förstädda trösteord, hvarmed en aflägsen vän uttryckte sitt djupa deltagande uti sin kollegas sorg.

Men TENGSTROM verkade icke allenast direkte för utredandet af vårt lands insektsfauna, utan äfven och i synnerhet under 1860- och 1870-talet, indirekte genom den uppmuntran och hjälp han lemnade andra yngre forskare. Såg han hos någon ett gryende intresse för fjärlarne eller för insekter i allmänhet, gjorde han allt för att underhålla och utveckla detsamma. Han erbjöd sig att lämna hjälp vid bestämmandet af den insamlade skörden och gaf sig möda, att i utförliga bref gifva nybörjarne noga instruktioner om fångstsätt, preparering m. m. samt att göra dem uppmärksamma på former, som voro af särskildt intresse; och då någon ung entomolog var i begrepp att företaga någon exkur-

sionsresa, kunde han vara säker på, att få emottaga bref af TENGSTRÖM med enträgna uppmaningar, att under resan »icke glömma fjärilarne».

Om TENGSTRÖM sålunda frånvarande förmådde hos ungdomen upplifva intresset för lepidopterologiska studier och forskning, så kunde han göra detta i ännu vida högre grad genom personligt umgänge med dem. Hvarje ung naturforskare, som sträckte sin resa österut, begagnade nog tillfället att besöka Kexholmsdoktorn, af hvilken han alltid kunde räkna på att blifva på det gästvänligaste emottagen. Det var verkligen ett nöje att för honom framlägga en låda fjärilar, som man insamlat. »Det var ett intressant fynd» — »men se nu på den där *Gelechian*, den känner jag rakt icke, och denna *Tortrix*, jag tror säkert att den är ny, jag sänder genast ett exemplar till ZELLER, hvar i all världen har du funnit den» o. s. v. voro utrop, hvarmed granskningen ständigt afbröts till samlarens stora fröjd och uppmuntran, och sällan skildes man från honom, utan att hafva hufvudet fullt med planer om nya exkursionsresor.

TENGSTRÖMS uppmuntran inskränkte sig ingalunda till endast tomma ord, ty han var ofta äfven färdig att gifva materielt understöd för forskningsresor till aflägsnare delar af fosterlandet. »Låt intet hindra dig», skrifver han bl. a. till en ung forskare, »från den tilltänkta resan, allra minst den ekonomiska sidan. För min del deltagar jag gärna med en liten summa, emot löfte att få behålla något af dina fjärildubletter. Så länge man är ung och ledig må man gärna flacka omkring, nog kommer det en tid, då man ej slipper ur fläcken såsom jag nu.» Och man kunde vara säker på, att han sedan på det liberalaste sätt infriade sina löften. Här kan tilläggas, att TENGSTRÖM äfven och icke minst lemnade denna uppmuntran och hjälp åt sonen till den man, till hvars förmån hans gode vän FREDRIK NYLANDER vid besättandet af adjunkturen i naturhistoria vid universitetet blef förbigången, och därigenom tvangs att afbryta sina med så stor ifver och framgång påbörjade botaniska studier.

Under nästan hela den tid TENGSTRÖM vistades i Kexholm afsändes ständigt till honom från Helsingfors museum till bestämning fjärilar, ofta insamlade af ovana och okunniga exkurrenter, och med beundransvärdt tålmod granskade han noga och för-

sökte bestämma de ofta utslitna och nästan oigenkänliga småfjärilarna, upptecknande fyndorterna för framtida behof samt gjorde sig äfven mödan att spänna de exemplar, han ansåg förtjäna förvaras i universitetets finska samling. Sålunda var han, om ock frånvarande, på sätt och vis att betraktas såsom intendent för denna samling, hvilken han ock sökte att på det liberalaste föröka med exemplar af egna fynd.

Vi hafva redan nämt om NORDMANS plan att tillsammans med TENGSTROM utgifva en faunistisk förteckning öfver Finlands fjärilar. Oaktadt han under flera år i sina bref ständigt återkom till detta ämne och redan år 1857 talade om saken, såsom om förteckningen varit nästan tryckfärdig, samt några år senare t. o. m. anmälde den till publikation för finska vetenskaps-societeten, fick han ej under sitt lif se denna sin älsklingsplan förverkligad. Orsaken härtill bör dock ej sökas i någon tröghet å TENGSTROMS sida, utan kanske främst i hans obenägenhet, att i detta arbete taga NORDMAN till medarbetare. Denne vidtberömda och mångsidige naturforskare utmärkte sig nämligen mera för sin ifver och sitt lifliga intresse för vetenskapen, än för samvetsgrannhet i sina uppgifter och en kritisk noggrannhet i detaljer. Många fynd trodde han sig minnas från sin ungdomstid och ville äfven, utan att hafva exemplar att uppvisa, införa dem i faunan. I hans bref till TENGSTROM ingår också mer än en mer eller mindre positiv uppgift, hvars tillförlitlighet man måste betvifla. Så skrifer han t. ex. »Wie ein Traum erinnere ich mich vor etwa 30 Jahren die *Euprepia pulchra** in Kymmene gefangen zu haben; auch steckt in der Henningschen Sammlung ein Exemplar, welches ich als das früher meinige zu erkennen glaube, aber gewiss bin ich doch nicht, indem ein Local-Zeichen leider fehlt.»

TENGSTROM var däremot ytterst kritisk; han lade stor vikt vid fjärilarnes riktiga bestämning, och det som syntes honom tvivelaktigt sändes flitigt för kontrollering till specialister i utlandet, främst till ZELLER, men äfven ofta till STAUDINGER, ERSCHOFF m. fl. På grund häraf var ock ett samarbete mellan de tvänne lepidopterologerna nästan omöjligt, och först efter NORDMANS död utgaf TENGSTROM ensam det tilltänkta arbetet under titel:

* *Deiopeia pulchella* LIN.

»Catalogus Lepidopterorum Faunæ Fennicæ præcursorius» och offentliggjorde det, ej i finska vetenskaps societetens skrifter, utan i »Notiser ur sällskapet pro Fauna et Flora fennica Förhandlingar», 10:de häftet. Detta arbete är af synnerlig stor vikt, för kändedomen af nordens fjärilfauna ej minst, och har därigenom, att det gifvit impulsen för så mången ung man till förnyade ifriga forskningar, i afsikt att komplettera kändedomen om denna del af den finska faunan.

År 1865 gifte sig TENGSTROM för andra gången, nu med MARIA AMALIA KELDAN, som var en kusin till hans första hustru och hvilken blef honom en öm maka för senare delen af hans lif samt födde honom en son och en dotter.

För att få en angenämare sommarbostad för sin familj arrenderade TENGSTROM en liten obebodd holme i Wuoksen, benämnd Wasikansaari, och uppförde där åt sig en enkel villa. Här anlade han med stora kostnader en vacker trädgård och använde mången ledig stund till att plantera och ansa de fruktträd, som han införskrifvit från aflägsna orter. Härunder uppstod hos honom en allt mer växande lust för denna sysselsättning, hvilken till slut hotade att helt och hållet uppsluka hans intresse för fjärilarne. Till en del berodde detta dock äfven därpå, att trakten kring Kexholm redan var så utforskad, att den icke mera lernade honom synnerligen mycket nytt af intresse, och att hans läkarebefattning numera hindrade alla längre utfärder.

Man kunde därför också hoppas, att kärleken till hans ungdomsstudier åter skulle väckas till lif, då han år 1879 utnämndes till provinsialläkare i Lojo och förflyttades till en ny trakt af fosterlandet, hvilken utmärkte sig genom sin herrliga natur och var belägen just på gränsen mellan tvänne naturhistoriska provinser: Nyland och Egentliga Finland. Denna förhoppning gick dock tyvärr ej i fullbordan. Visserligen gjorde han de första somrarna ännu några exkursioner, särskildt till de af ädla trädslag be vuxna holmarna i Lojo sjö, men då skördarna ej utföllo efter förhoppning, och hans tid alltmer togs i anspråk af hans läkarebefattning, isynnerhet sedan han blifvit förordnad att jämte sin förra tjänst handhafva militärläkarevården vid ett här förlagdt

reservkompani, förlamades hans entomologiska intressen allt mer och mer.

Han köpte sig sedan ett mindre hemman, Mongola, invid den natursköna Lojosjön, och då han fann platsen synnerligen gynsam för fruktodling, började han ännu på sin ålders höst med ungdomlig ifver anlägga en storartad trädgård, samt planterade dit mellan 2- och 300 fruktträd, hemtade från olika trakter, särskildt i afsigt att försöka för vårt land acklimatisera ädlare äppel- och päronsorter. På en ganska kort tid lyckades han ock uppbbringa anläggningen till ett så mönstergildt skick, att det är svårt att finna dëss like i hela landet.

Under TENGSTROMS vistelse i Lojo besöktes han ofta nog af unga lepidopterologer, hvilka stundom kommo långa vägar för att se hans samling samt genom jämförelse bestämma sina egna fynd, och härunder visade den gamle mannen ännu sitt förra tillmötesgående, sin hjälpsamhet samt sitt gamla intresse för nordens fauna; men småningom blef det för honom omöjligt att själf granska de till honom sända determinanda, ty hans synförmåga försvagades mer och mer, och de tre sista åren af sitt lif var han blind på högra ögat, en åkomma, hvilken han trodde sig hafva ådragit sig genom ovanan att läsa, liggande vid lampsken långt in på aftnarna.

Den 2 oktober 1890 insjuknade han uti en tärande sjukdom, som småningom öfvergick till ledbrand uti foten, och efter de svåraste plågor, hvarunder han till det sista ömt vårdades af sin trogna maka, afsomnade han julnatten den 25 december 1890.

TENGSTRÖM hade ett lifligt temperament, var af ett anspråkslöst och öppet väsende, blid och vänfast samt högt värderad af dem, som stodo honom nära. Han var af en reslig gestalt, hade en kraftfull kroppsbyggnad och en ståtlig hållning samt en mörk ansiktshy, emot hvilken det på hans ålderdom silfverhvita håret och det långa, tvådelta skägget bjärt framstodo.

Såsom bevis på det anseende han af sina fackmän åtnjöt må nämnas, att han blifvit kallad till medlem i flera vetenskapliga föreningar, såväl i utlandet som inom eget land, bl. a. finska vetenskaps societeten, uti hvilken han invaldes redan år 1870.

Hans efterlemnade fjärilsamling, som innehåller omkr. 3,500 europeiska arter, och i synnerhet är rik på säkert bestämda *Mi-*

crolepidoptera, hvaribland många af typiskt värde, har blifvit hemjuden Finlands universitet till inlösen.

Från trycket har TENGSTRÖM utgifvit:

1. Bidrag till Finlands Fjärilfauna. — Notiser ur Sällsk. pro Fauna et Flora fennica förhandlingar. Hft. 1, 1847, p. 69—164.
2. En kort naturskildring af Java. — Litterära Soireer i Helsingfors under hösten 1849, p. 27.
3. Geometridæ, Crambidæ et Pyralidæ Faunæ fennicæ. — Notiser ur Sällsk. pro Fauna et Flora fennica förhandl. Hft. 4, 1859, p. 145—154.
4. Anmälningar och tillägg till Finlands småfjärilfauna. — I. c. p. 155—226.
5. Strödda anteckningar. 1—4. — I. c. Hft. 6, 1861, p. 171—179.
6. Ein neuer Crambus aus dem nördlichen Russland. — Horæ Soc. Entomol. Rossicæ T. 3, 1865, p. 49—52, t. 2, f. 1, 2.
7. Catalogus Lepidopterorum Faunæ Fennicæ præcursorius. — Notiser ur Sällsk. pro Fauna et Flora fennica förhandl. Hft. 10, 1869, p. 287—370; 1 karta.

John Sahlberg.